

Oponentský posudek na diplomovou práci Veroniky Štefanové

Oponent: Martin Pšenička, Ph.D.

Diplomová práce Veroniky Štefanové, která jako by již svým barokně opuletním názvem chtěla naznačit autorčin úmysl podat vyčerpávající zprávu ‚o‘, představuje úctyhodný pokus o ucelené, teoreticko-historické uchopení vývoje fenoménu cirkusu od jeho počátků po současnost. V předkládaném oponentském posudku se nehodlám věnovat jednotlivým kapitolám a podkapitolám, kterých je ve stostránkové práci více než padesát. Okrajově nechtě je zmíněno, že autorka strukturuje svou práci účelně do sedmi okruhů (nepočítaje úvod a závěr), které ji dovolují kaleidoskopicky představit problematiku cirkusu současného i minulého v mnoha jeho podobách a výrazových rovinách.

Práce Veroniky Štefanové v sobě nesporně skrývá několik zásadních a pozitivních momentů. Ten nejvýraznější spočívá v informovanosti diplomantky, která vyplývá z jejího nadšeného zájmu o danou tematiku. Veronika Štefanová se ve své cestě za, jak sama píše, „vzrušujícím poznáním,“ vydala do kolébky cirkusu – Francie, kde čerpala informace jak z knihoven a archivů, tak z workshopů, které nebývají běžně přístupné veřejnosti. Její komplexní znalost dané problematiky se promítá i v odkazech na francouzskou kulturní politiku a pedagogické zázemí, s nímž nový a současný cirkus úzce souvisí. Pro zájemce, který nevládne francouštinou a o dané problematice mnoho neví a chce se dozvědět, by tak měla být práce Veroniky Štefanové klíčovým zdrojem, což je, jak autorka v závěru zmiňuje, jejím ústředním záměrem.

Problém práce spočívá paradoxně v její zdánlivé síle. Veronika Štefanová se snaží čtenáře nezatěžovat, být k němu, jak se správně nečesky říká, „reader friendly.“ Kolegyně Štefanová nechce čtenáře zatěžovat zbytečnými historickými podrobnostmi, detailnějšími vhledy, mysl namáhajícími teoretickými implikacemi. Její práce je jakousi nekonfliktní, nic neproblematizující zprávou o vývoji cirkusu. Čtenáře jako by se místy zmocňoval pocit, že na něj skrze text mluví komentář, který doprovází naučně-populární seriál věnovaný cirkusovému umění. Autorka nezapře své novinářské zázemí. Její výrazivo typu: „sterilní a konvencemi prolezlá bulvární divadla,“ „pouliční divadlo, jakožto symbol svobody a rebelství,“ „doba byla mladá,“ „svět kouzelné fantazie a iluze“ či „tvůrčí míza“ apod., patří spíše do slovníku novinářských frázi.

V novinářském duchu pokračuje Veronika Štefanová i v používání některých termínů, s nimiž si nečiní nijak velký problém. Mluví např. o cirkusu moderním, ale tentýž je pro ni cirkusem tradičním. Ptám se pak, jaký je cirkus tzv. před-moderní? Pokouší-li se kolegyně

teoreticky uchopit daný problém, končí to u ne zcela jasně strukturovaných citací, které působí dojmem nekritického přejímání a vypomáhání si. Tvrzení typu: „Nový cirkus v sobě nesl tendence ucelené umělecké formy, ale soubory nového cirkusového proudu tento jev vždy nepotvrzovaly“ nebo „Jednotlivá umění se stávají technicky nezávislá na prizmatu tradičního kódu“ či „Byl to projev určitého náboženského obřadu“ značně pozici autorky znejišťují. Nejjasněji pak působí tvrzení „Nový cirkus začal vznikat především na základě setkávání lidí od cirkusu s lidmi z divadla. Jejich umělecký vztah byl postaven na vzájemném tvůrčím ovlivňování a prolínání“ ze samého závěru práce (s. 73).

V kapitole „Tělo jako nástroj, prostředek komunikace a estetický objekt“ se autorka dostává k vlastnímu teoretickému přemýšlení, který se týká problematiky akrobata, jehož „tělo v manéži nebo na jevišti je souborem znaků.“ Jedná se ale o pouhý nástin problému, který by si žádal hlubšího rozpracování oprostěného o tendenčních výkřiků typu: „Stejně jako sochař přetváří kámen v lidskou sochu, i akrobat modeluje a formuje své tělo. Avšak výsledkem tohoto procesu není mrtvé a statické umění, ale živý estetický objekt.“ Stejně tak analýza vztahu režiséra a souboru akrobatů je pouze navržena a neptá se na příklad po rozdílu mezi někdejší principálem a současným režisérem.

Práce Veroniky Štefanové je značně nevyrovnaná. Její historický vhled do počátků cirkusu nebo do vztahu divadla a cirkusu nepatří mezi nejhlubší a víceméně opakuje již známé. Na druhou stranu detailní portréty různých současných cirkusových aktivit odhalují bohatou autorčinu znalost daného tématu. Na základě této rozpornosti a ne vždy úplné jasnosti si dovoluji navrhnout známku velmi dobře.

V Ottawě 21. května 2009

Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.